

לכבוד שבת קדש – פרשת בשלח תשפ"א

זוהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

משה ועל ההנהגה שצריכה להוביל את מהלך הגאולה- "דבר אל בני ישראל ויסעו". תפקידה של ההנהגה בזמנים קשים היא לראות מעבר לאופק ולהפיח רוח אמונה, שעם כל התלאות, ודווקא מתוכן ובגללן, הגאולה הולכת ומתקדמת. דיעה נוספת ההולכת בכיוון זה של ביקורת על ההנהגה היא של רבי אליעזר במדרש. "אמר לו הקב"ה למשה, משה, בני נתונים בצרה, הים סוגר ושונא רודף, ואתה עומד ומרבה בתפילה! מה תצעק אלי? שהיה אומר, יש שעה לקצר ויש שעה להאריך. לפי דעת ר' אליעזר היה מקום לתפילתו של משה, אלא שהיה עליו לקצר בה, משום שכשישראל נתונים בצרה יש לקצר בתפילה ולהרבות במעשים.

דיעה אחרת גורסת כי אין צורך בתפילה משום שברור שהקב"ה דואג להציל את בניו: כך מביא רש"י על הפסוק "דבר אחר מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך". כך מובא גם בזוהר הקדוש: "מה תצעק אלי... אלא בעתיקא תליא מילתא". בעל ה"שפתי חכמים" מצטט את המהרש"ל המדקדק בפסוק זה לפי סימני הטעמים ואומר, שמכיוון שאין טעם מחבר- מרכא, אלא טיפחא, יש הפסק בין "תצעק" ו"אלי", ולכן יש להבין: "מה תצעק? -אלי!" כלומר, משה אינו צריך לצעוק משום שאין זה עניינו, אלא תפקיד זה מוטל על הקב"ה.

כיצד אם כן צריך לנהוג מנהיג בעת משבר? מה עושים כאשר יש נסיגה בתהליך ונראה שדברים לא מתקדמים בכיוון הנכון או בקצב הראוי?

ה"שפת-אמת" מבאר שבכל מנהיג צריכות להתגלות שתי פנים שונות, ומי שאינו יודע לפעול בשני התפקידים הללו לא יכול להיות מנהיג בישראל. לדבריו, מרדכי היהודי בשושן הבירה הוא מנהיג מעין זה, שמתגלות בו שתי פנים סותרות. מרדכי אומר לאסתר "אם תחרישי תחרישי בעת הזאת, רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר". לכאורה הסדר צריך להיות "הצלה ורווח", שקודם יש הצלה ואחר כך בא הרווח, אלא שמרדכי אומר "רווח והצלה" משום שברור לו שההצלה תבוא, ומתוך הצרה יבוא הרווח. המדרגה הבאה תהיה גבוהה יותר. אנו נמצאים כל הזמן בתהליך של התקדמות, ויש לזכור כי הרווח עתיד לצמוח מן הצרה. יחד עם זאת, יש עוד דרך ארוכה עד אל הרווח - ההצלה. לכן, למרות בטחונו בהצלה מרדכי לובש שק ואפר, יוצא לרחוב העיר וצועק זעקה גדולה ומרה. כמו יעקב אבינו המתכוון לדורון, תפילה ומלחמה.

משה יודע שכמנהיג על העדה יש לו תפקידים שונים. מצד אחד הוא מבטיח לבני ישראל כי הגאולה קרובה: "התייצבו

מיד לאחר שבני ישראל יצאו ממצרים לחרות עולם, "ובני ישראל יצאים ביד רמה", חלה נסיגה בתהליך הגאולה. בני ישראל הגיעו לים סוף ומצאו עצמם במבוי סתום - הים לפניהם ומצרים רודף אחריהם: "וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד".

התורה אינה ספר סיפורים, וכאשר היא טורחת לספר לנו את פרטי הסיפור, הדבר נעשה לשם לימוד, כי מכל דבר יש לימוד לדורות.

פעמים רבות, בכל דור ודור, ולעיתים כל אחד לעצמו, אנו מוצאים את עצמנו במצב דומה, מול ים סוף, לאחר שכבר יצאנו לחירות, והנה אויבנו רודפים אחרינו. תהליך מתקדם ופתאום נתקע, מגיע למבוי סתום. מה עלינו לעשות בשעה כזו? מהי עבודת ה' בשעה של נסיגה בתהליך הגאולה, כשהכל נתקע, נמצאים לפני מבוי סתום, וההרגשה היא חסרת מוצא? מהי הדרך הנכונה לפעול?

לפי הנאמר בתורה, בני ישראל הגיבו בתפילה ובזעקה לה': "ויצעקו בני ישראל אל ה'". אולם לגבי משה – התורה אינה אומרת בפירוש שגם הוא צעק אל ה'. אמנם בדברי ה' נאמר למשה: "מה תצעק אלי", ורש"י אומר בפשטות, "למדנו שהיה משה עומד ומתפלל", אך התורה אינה מפרשת יותר מכך. כיצד נהג אם כן משה, ומה היתה תגובתו של הקב"ה למעשהו של משה? האם נוכל ללמוד מכך מה המעשה הנכון ובדרך הנכונה בה יש ללכת במקרה כזה? מה הביקורת שיש לקב"ה על מה שעשה משה? שהרי לכאורה, משה עמד והתפלל וכי הקב"ה ימתח ביקורת על מעשה כזה?

המדרש במכילתא דרבי ישמעאל מביא דיעות שונות של חכמים כדי להסביר מה היתה הביקורת של הקב"ה. וכך מופיע במדרש: **אמש היית אומר ומאז באתי אל פרעה [לדבר בשמך הרע לעם הזה] (שמות ה כג) ועכשיו אתה עומד ומרבה בתפלה מה תצעק אלי** (מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ג)

ה' מזכיר למשה כי כבר בעבר חלה נסיגה בתהליך הגאולה. כאשר משה רבנו נשלח לעשות את האותות לפני פרעה, פרעה לא שמע לדבריו אלא הכביד את העבודה. בני ישראל התלוננו למשה, שפנה אל הקב"ה: "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך". בתגובה ענה הקב"ה שזהו חלק מהמהלך של הכבדת לב פרעה על מנת להכות אותו במכות נוספות ורבות.

הנסיגה בתהליך היא לפעמים חלק מהגאולה. לכן הקב"ה מבקר את משה על תפילתו "מה תצעק אלי". זוהי ביקורת על

וראו את ישועת ה'!, ומצד שני פונה לקב"ה בתפילה. מעניין שהקב"ה אומר לו להתמקד במעשים הארציים, שיובילו לגאולה. דברים נעשים בעזרת ה' ובהשתדלותנו. יש עת להתפלל ויש עת לעשות, ולוואי ונדע להבדיל מתי הזמן הראוי לכל אחד מהדברים.

=====

דמותו של מרדכי היהודי שימשה לאורך ההסטוריה כמודל לחיקוי עבור הורים רבים קראו לילדיהם בשם זה. אחד מאלה שנקראו בשם זה היה מרדכי רוזובסקי. לימים גדל מרדכי והיה לאחד, ממנהיגי התנועה הציונית בארגנטינה ויושב ראש דירקטוריון הקק"ל שם. שמו נקשר במפעל הציוני בארץ כאשר הוחלט לקרוא ישוב על שמו – נאות מרדכי - קיבוץ השוכן בצפון הארץ בעמק החולה, שהוקם ב-2 בנובמבר 1946 על ידי עולים מצ'כיה, גרמניה ואוסטריה.

אנשי הקבוצות הראשונים, הגיעו כמעפילים בעליה הבלתי לגאלית, עלו להכשרה בכפר גלעדי ב-1939 והתגוררו בחצר תל-חי. 37 חברים בקבוצות אלה (חברי "הגרעין הצ'כי") בוגרי תנועת "תכלת לבן" עברו לנהריה ב-1940 והקימו במושבה את קיבוץ "געתון". לול ישן בצפון המושבה שימש כחדר אוכל, מחסן בגדים ושירותים נוספים. בפניה הוקמה מקלחת ושירותים עם קירות ממחצלאות ויותר מאוחר הוקם מחנה אוהלים למגורים. החברים עבדו בעבודות חוץ בעתלית, בנמל חיפה, והחברות במשקי בית ובחליבה של שתי הפרות של משפחת שטראוס. ביוזמת חבר סנדלר הוקמה סנדלריה לתיקון נעלים שהפכה מאוחר יותר לבית החרושת לנעלים. בהמשך הצטרפו לגרעין הצ'כי גרעינים נוספים: קבוצת בן-שמן, חברות ממשק הפועלות, עצורי עתלית ששוחררו מהמעצר, הגרעין האוסטרי, הכשרת כנרת, וחברים נוספים כולם יוצאי מרכז אירופה.

בשנת 1942 עלו חברי "געתון" לגבעה מול הכניסה הדרומית לנהריה במקום בו שוכן היום קבוץ עברון. על הגבעה נבנה חדר אוכל, בתי ילדים וצריפי מגורים. לבית החרושת לנעלים הוקם מבנה ליד הכניסה לנהריה. יותר מאוחר הוקמו רפת, לול, וענפי משק נוספים. בגבעה נולדו ילדי המשק הראשונים ומכאן יצאו חברים והתגייסו לצבא הבריטי ולפלמ"ח. לגעתון הצטרפו ב-1945 קבוצה של גולי מאוריציס ולאחר מכן "הקבוצה השוודית" שחבריה היו במעצר בקפריסין.

סה"כ היו בגעתון בשנת 1946 כ-170 חברים שקיבלו את ההחלטה להקים את ישוב הקבע בעמק החולה על אדמות הקק"ל. בליל ה-2 לנובמבר 1946 יצאו מכפר בלום ועברו את הירדן על גשר חביות שהוקם לצורך זה, ראשוני

המתיישבים בנקודה החדשה – "נאות מרדכי", על שם מרדכי רוזובסקי ממנהיגי התנועה הציונית בארגנטינה.

עוד באותו הלילה הוקמו הצריפים הראשונים, הוקמה גדר סביב הישוב והתחילו בחריש. מהכפר הערבי "זוויה" שנמצא דרומית לנאות מרדכי נשמעו יריות ספורות. למחרת המשיכו בעבודת הבניה והקמת עמדות וחומה מבלוקים, ולעת ערב התרבו היריות מזוויה מהן נפגע ונהרג שלמה בן טוב ומאוחר יותר נפגע ונהרג שלמה בן יהודה שעסק בבניית חדר האוכל. למחרת בבוקר הגיעו השוטרים הבריטים ושמו קץ ליריות מהכפר, הם הורו על הפסקת עבודות הבנייה, בטענה שיש לברר את ענין הבעלות על הקרקעות של היישוב. למרות זאת החברים במקום הצליחו להערים עליהם והמשיכו בבניית ענפי שירות ומגורים לחברים במקום. הקימו מוסך ומסגריה, פיתחו גן ירק ושתלו את עצי הנוי הראשונים.

בינואר 1948 עזבו האנגלים את המקום ומספר חודשים לאחר מכן ברחו הערבים מהכפר זוויה והוא נכבש ונהרס ע"י חברי נאות מרדכי. לצורך הריסת הכפר ייצרו המסגרים בנאות שריון שהותאם לטרקטור TD 14 עם בולדוזר שנרכש ע"י הקיבוץ לצורך עבודות חקלאיות. ב-1954, הצטרפו לקיבוץ 30 עולים מארגנטינה, שהשתייכו לתנועת הנוער החלוץ למרחב. כמו כן קלט הקיבוץ עולים נוספים מצפון אפריקה, ארגנטינה ותושבים מהארץ.

עם מייסדיו של הקיבוץ נמנים אהוד אבריאל, פעיל ההגנה והמוסד לעליה ב' ודיפלומט, ודן לנר, מצנחני היישוב, לוחם פלמ"ח, ואלוף בצה"ל.

אהוד אבריאל (1917 - 1980) היה פעיל מרכזי בהגנה ופעל רבות באירופה, בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, בארגון ההעפלה וברכישת נשק עבור ההגנה ועבור צה"ל בעת מלחמת העצמאות. היה חבר הכנסת מטעם מפא"י בכנסת השלישית ושגריר ישראל במספר מדינות. בין השנים 1968–1972 כיהן כיושב ראש ההסתדרות הציונית העולמית. בין העיסקאות בהן היה מעורב לקראת מלחמת העצמאות היתה עסקת הנשק הצ'כוסלובקית במסגרתה רכש אלפי רובים ומליוני כדורים לצבא ההולך ונבנה בארץ לקראת המלחמה. בין השאר עסק ברכישת המטוסים הראשונים לחיל האויר.

הנשק הגיע לארץ במסגרת מבצע חסידה בתחילת אפריל 1948 והובל מיד לחזית ירושלים ושימש עזר רב בעל חשיבות ומשמעות למבצע נחשון. סדרת המבצעים בהם הוטסו המטוסים לארץ נקרא מבצע "יקום פורקן" (מן שמיא) – רווח והצלה יבוא מן השמים – תרתי משמע. רווח והצלה יעמוד ליהודים.

בברכת שבת שלום ומבורך – חגי עמיצור

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>